

"Berta Isla"
Javier Marias
Çev: Neyyire Gül
Işık
Yapı Kredi
Yayımları
Fiyatı: 35 TL

İspanyol Javier Marias 1951 Madrid doğumlu ve kitabında da burada geçen bir hikaye anlatıyor.

Casus filmlerini ve kitaplarını herkes sever. Çocukken okuduğum ilk yetişkin kitabı Ian Fleming'in "007 James Bond: Altın Tabanca Adam"ıydı mesela. Ya da John Le Carré okumayı halen çok severim (kim sevmez ki). Bugüne kadar edebiyatta ve sinemada anlatılan gizli servis kariyeri gayet havalı geliyordu bana. Ta ki Javier Marias'ın hayallerimi yakan "Berta Isla"sını okuyana kadar.

İspanyol Javier Marias 1951 Madrid doğumlu. Felsefe hocası olan babasının diktatör Franko'nun muhalifi olmasından dolayı çocukluğunun bir kısmını Amerika'da geçirmiş, yazmaya çok erken yaşta başlamış, kendi romanlarının yanı sıra epeyce bir külliyatı İspanyolcaya çevirmiş ve 83-85 yılları arasında Oxford Üniversitesi'nde İspanyolca dersi de vermiş olan derli toplu bir entelektüel. Elimizdeki "Berta Isla" onun 13'üncü ve son basılan romanı ve 45 yıllık romancılığının (evet!) tüm inceliklerini içeren bir eser.

Gizli görev

1960'ların Franko İspanya'sında başlayan; beş kuşak Madridli Berta Isla ve babası İngiliz, annesi İspanyol Thomas Nevinson'un Madrid ve Londra fonunda geçen hikayesi bu. Lisede birbirlerini parmakla işaretleyip; günümüz için garip bir kesinlikle ömür boyu sürececek bir aşk ve bağlılık içine giren ikiliden Berta, üniversite için Madrid'de kalırken, Thomas ise Oxford'da Dilbilimi okumaya gider. Dillere yakınlık ve taklit konusunda süper yetenekli Thomas Nevinson hocalarının dikkatini çekmeyi başarır. O dönemde yaşadığı bir gönül ilişkisi neticesinde kendisini bir cinayet suçlaması içinde bulan Thomas, buradan kurtarılması karşılığında Britanya Askeri Gizli Servisi'ne katılmak zorunda kalır (Bu o kadar gizli bir servistir ki kitabın sonuna kadar ne olduğunu anlayamıyoruz). Çift hayat yaşayan ve görünürde İngiltere'nin Madrid Büyükelçiliği'nde çalışan Thomas; -Berta ile bu arada evlenmişler hatta bir de evlatları olmuşlar- sık sık yurt dışına uzun süreler görev için çıkar. Berta ne olduğunu anlamaya çalışsa bile Thomas ser verip sır vermez. Bu gidişlerin birinde Berta; tesa-düfen iki IRA sempatzanı ile yaşanan Roald Dahl'vari gergin bir sahne sonunda eşinin bir casus olduğunu öğrenir. Yurt dışı görevindeyken kontak bile kurmasının gayrikabil olduğu eşinin dönmesinin sabırla bekleyen Berta, döndükten sonra

Öteki'nin kitabı ya da "Bir casus sevdim!"

1960'ların Franko İspanya'sında başlayan; beş kuşak Madridli Berta Isla ve babası İngiliz, annesi İspanyol Thomas Nevinson'un Madrid ve Londra fonunda geçen hikayesini anlatıyor Marias.

ÖZGÜR MENEMENCİOĞLU

konuyu Thomas ile konuşur, konu üstü kapalı da olsa açıklanır. İlişkinin devamı şartının bu tarafı fazla kurcalamamak ve soru sormamak olduğu Berta'ya net bir dille ifade edilir.

Olgunlaşma süreci

Bundan sonra Berta'nın aşkının on yıllarca sürecektir sadakat testi başlar. Bu dönemde Falkland Savaşı olur, Berlin Duvarı yıkılır, Sovyet çöküşü yaşanır ve Berta bu dönemin çoğunu endişe içinde ya da ölüm karnesi ile eşinden ayrı geçirir. Bir casusluk ve aşk romanı olma iddiasıyla başlayan romanda Thomas Nevinson'un ne yaptığını asla bilmiyoruz. Gizli. Okurun ulaşabildiği şey nedir dersiniz; kimlikler, seçiş ve vazgeçişler, beklemek, gizleme, kandırma, belirsizlik gibi tüm negatif insanlık durumlarının evlilik

anatomisi üzerinden anlatılması, bunun yanında devlet, güç ve otoritenin sorgulanması, casusluk ahlakı gibi tumturaklı konularla örülmüş TS Eliot, Shakespeare, Balzac ve Dickens'a verilen edebî referanslarla dolu bir iç dökme.

Marias'ın külliyatına hakimseniz kitaptaki bazı karakterlerin yazarın casusluk konulu üçlemesi "Yarınki Yüzün"de de olduğunu fark edeceksiniz. Bu adeta kitaba bir 'spin off' havası verse de aslında bir casus romanı değil. Casusun eşi Berta Isla'nın; yani romancının deyişiyle büyük işler yapan (asla ne yaptığını bilmiyoruz) önemli kişinin, önemsiz tarafının romanı. Asıl romanın diğer romanı desek çok mu karışık olacak, bilemedim. Kitap Berta'nın bu durumu, gizli kalmayı, eşinin olmamasını nasıl karşıladığının; nasıl hayatta kalabildiğinin; büyüdüğünün, ol-

gunlaştığının romanı. Bilmediklerimizin alttan alta ve sinsice hayatımızı nasıl şekillendirdiğini bu kadar stilize anlatabilmek yazarın büyük başarısı bence.

Okuru sınavdan geçirmek

Javier Marias maşallah, çok geveze bir yazar. Uzun cümleleriyle de bu laf kalabalığına dayanan tarzıyla gurur duyduğu belli. Yazmayı tutarlı ve sistematik bir edebî düşünce kurmak için kullandığını söyleyen yazarın oluşturduğu karakterler adeta kitabın konusuna ya da kurgusuna değil, felsefi ve epistemolojik tartışmalara hizmet ediyor bu kitapta. Yani aslında kitabın içindeki Berta ile boğa güreşçisi Esteban Yanes'in tatlı macerası, IRA sempatzanları ile ilgili olan gergin bölüm, Oxford'daki cinayet soruşturması gibi bölümler ticari olarak daha iyi kullanabilecekken yazar, özellikle belagati bol felsefi, varoluşçu, sorgulayıcı tartışmalarla kitabın muhtemel okurunu sınavdan geçirmiş ve seçmiş sanki.

Marias varoluşçuluk oyunlarını seviyor, sadece bu kitabında değil tüm yazılarında hikayeleri, tarihe ve özellikle İngiliz edebiyatına selam vererek ahlak, aldatma/kandırma ve birbirini asla tam olarak tanımama üzerine kafa yormayla örülü. Bunu yaparken de tüm belagat hevesine karşın okurla yüz göz olmadan belli bir mesafeyi koruyarak yapabilmesi ilginç. Kitabın ana hikayesi çok belli belirsiz ama tartıştığı konular çok güçlü.

İradesi bir şekilde elinden alındığı için robotlaşmış Thomas'ın kendi hür iradesiyle yaptığı tek seçimi olan Berta'ya bağlılığının onu, gerçek hayata bağlayan tek şey olduğu gerçeği çok acı. Berta kitap boyunca ne kadar gerçekse ve büyüyorsa, Thomas o kadar var olmayan bir kimlik. Kitabın sonunda ancak kendini oluşturabiliyor ve buna bir arınma dersek, arınmasını tamamlıyor.

Zor bir metni kopukluk yaşatmadan akıcı bir şekilde tercüme eden Neyyire Gül Işık da tebrikleri hak ediyor. Bizi en başında aşk/macera filmine götürmeyi vad eden, ancak onun yerine evlilik danışmanından tutun da Falkland Adaları'na, fonda Cranberries'den "Zombie" çalan Belfast sokaklarından otokrasi eleştirisi yapılan Siyaset Bilimi 101 dersine götüren, bir 'alışılmış' kahramanı bekleyen 'öteki kahramanın' hikayesi bu. ■